

Bakyýete öwrülen pursatlar

Category: Edebiýaty öwreniş, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Bakyýete öwrülen pursatlar BAKYÝETE ÖWRÜLEN PURSATLAR

«Keseliň taryhynda nähili rowaýatlary tapyp ýazandyklaryndan men bütinleý bihabar...»

Ömür. Durmuş. Ykbal. Men hemişe bu dünýä çynlakaý göz ýetirmäge çalyşýaryn. Älem-jaham, Zemin bilen Asmanyň aralygy, bu toprakda ýaşap öten adamlar hakdaky pikirler meni hemişe biynjalyk edýär. Aý, Gün, ýyldyzlar, ynsan, bularyň hemmesi örän täsin. Men hemişe adamlar hakda oýlanýaryn. Olaryň hersiniň öz dünýäsi, öz ykballary bar. Ýöne biz hiç haçan adamyň ömri bilen onuň ykbalyny çalyşmaly däldiris. Adam dogulmak bilen öz täze ömrüne başlaýandyr. Adamyň ykbaly welin, ol heniz dogulmanka bardyr. Adam ölüm bilen öz ömrüni tamamlýandyr. Onuň ykbaly bolsa dowam edýändir. Hawa, by syrly dünýäniň hakykaty şeýle.

Annasoltan Kekilowanyň ykbaly. Ol pajygalylygy bilen, täsinligi, syrlylygy bilen, esasan-da şahyranalygy bilen bizi özüne baglap goýýar. Onuň ykbaly gysga ömrüň soňsuz dowamy.

Meniň öňümde Annasoltan Kekilowanyň ýadygärlik hökmünde saklanyp galan birnäçe gündelik ýazgylary, dürli adamlara ibermek üçin taýýarlanylýan hatlar ýatyr. Saralan kagyzlara siňdirilen ýürek gyýdyrjy setirler onuň güzaply durmuşynyň şaýady. Ol setirler rifmalaşdyrylan, çeperleşdirilen şahyranalyk ýazgylar däl. Bu setirler Annasoltanyň ömrüniň gamgyn, gussaly pursatlarynyň beýany: *«Meniň hakykatym kanuny bolmadyk, kanunlar sebäpli meniň garşyma gönükdirildi...»*, *«Keselhananyň diwarlarynyň içinde men ýürek agyry, öýken kesellerine ýolukdym, göreçlerimi ýitirdim»*, *«Siz meni masgaralamalara, kemsitmelere duçar edýärsiňiz... Meni ruhy taýdan horlaýarsyňyz»*, *«Keseliň taryhynda nähili rowaýatlary tapyp ýazandyklaryndan men bütinleý bihabar»*, *«Men özümiň goragsyz galan naçardygymy boýun alýaryn. Indi diňe öz güýjüme bil*

baglamaly bolaryn» diýip, Annasoltan jany-teni bilen derdinip ýazyypdyr. Ýöne bu setirler öz döwründe dört diwardan daşaryk çykmandyr. Gynansak-da onuň bolýan palatasyna «Gulan geçse toýnakdan, guş uçsa ganatdan aýrylar» diýilýän adatdan daşary bir howply ýer hökmünde garapdyrlar. Şeýle janyýangynly, gözýaşa ýugrulan setirleri ýyllaryň dowamynda öz gizlin gatларында saklan, eplenip, tüýdülip, ýyrtylara gelen kagyzlary keselhanalardan onuň bilen bile girip-çykan adamlardan haýyş edip aldyk. «Bu hatlary goşgulary bereýin welin, menden alanyňy aýtmaweri, jigim» diýip ömürlük gözleriniň ody alnan, galpyldy bilen ýüzüne seredýän bu adamlary göreniňde, kalbyňda nebsiagyryjylykly duýgular peýda bolýar.

Annasoltany gören adamlar onuň çeken keşdeleri, gaýan gaýmalary hakda häzir hem haýran galyp gürrüň edýärler. Onuň elinden çykan tikin işleriniň, gaýmadyr keşdeleriň ençemesi şu günler hem bar. Olar nepisligi bilen özüne çekýär. Annasoltanyň şeýle çeper, inçe işleri edip bilşine gözün gidýär.

Onuň dürli keselhanalarda bolanda beýlekileriň aladasyny edendigi hakda öňki makalalarymyzda ýatlapdyk. Keselhananyň peçleriniň ýanmaýanlygy, kömrüň ýokdugy, ýa bolmasa şuňa meňzeş beýleki zatlar hakda alada edendigi örän täsirli. Ol bu babatda ýokary guramalara haýyş bilen ýüz tutupdyr. Telewizor döwlen ýagdaýynda birnäçe gezek onuň bejerilmegini gazanyypdyr. Bekrewedäki keselhanada onuň bolan palatasyna aýlanyp gördük. Eýlesi-beýleki iki ädimlik ýer. Ine-de onuň krowaty. Gör, ol ömrüniň näçe ýylyny şu daryşganlykda geçiripdir. Ony ýakyndan tanaýan adamlar Annasoltanyň şu ýerde oturyp keşdeler çekendigini, irginsiz işländigini gürrüň berýärler.

Hawa, hut şu ýerde-de onuň şahyrana setirleri, ajaýyp sygyrlary döräpdir. Annasoltan Kekilowanyň döredijilik özboluşlygy setirleriniň şirinligi, obrazlylygy, pikirleriniň batyrgaýlygy, çeperçiligi meni hemişe özüne çekýär.

Men öňki makalalarymyň birinde «Ol zehinli şahyr bolsa-da, gysga ömründe özi hakda ýakymly sözleri eşitmän gidipdi» diýip ýazypdym. Ýöne meniň gözleglerim Annasoltan Kekilowanyň

şygrylaryna adalatly baha beren edebiýatçylaryň bolandygyny görkezdi. Annasoltan dirikä ýazylan sözleri bu gün çäryek asyrdan soň okamak gussaly hem ýakymly. Köp ýazyjy-şahyrlaryň döredijiligi hakda dogry sözünü aýtmagy başaran, öz ömri-de gysga bolan tankytçy Saparmyrat Gurbanow şeýle ýazypdyr:

*«Käbir adamlar köp ýazany bilenem, öz döredijilik ýüzlerini görkezip bilenoklar. Käbirleri bar, el basyp sanaymaly goşgulary bilenem ýüzlerini tanadýarlar. Bu ýerde sana kowalaşman, hile üns bermeli diýen pikir ýatyr. Siz Annasoltan Kekilowanyň goşgularyny okap gören bolsaňyz gerek. Ol köp ýazýar. Ýazdygyça-da goşgularynyň ýüzi açylýar. Annasoltanyň goşgularynyň setirleri dana.»***(«Edebiýat we sungat» gazetini, 1968-nji ýyl»)**

Annasoltan Kekilowanyň şahyrana setirleri. Ol setirlerde ýaş gyzyň päk söýgüsi ýaşaýar:

*Gel ikimiz güleli,
Gel ikimiz aglaly.
Paýlaşaly des-deňhe,
Iki bolup bu ýoly...*

Ýokarky setirlerde ýanaşyk oturyp, öz şatlyklaryny, gussalaryny des-deňje paýlaşýan goşa gumry ýaly juwanlaryň ýürekleriniň adaja gürsüldisini syzmak bolýar.

Annasoltanyň setirlerinde kimdir biri tarapyndan dönüklük edilmesine, namartlyga ýüz urulmagyna bolan şahyrana ýüregiň ynjalysyzlygy ýaşaýar.

*Bakydyr Asmanyň
Ýeriň dostlugy,
Olar bir-birine
Düşüner güler.
Bu aýdyň ýüzleriň
Gyzgyn gülküsin,
Sowuk şemal syzar.
Aýaga galar,*

*Ykmanda bulutlaň kerwenin toplan,
Bu baky dostlugy bozmaga geler.*

Annasoltanyň setirlerinde aladaňdanlar, ajaýyp säherler bar. Ol setirlerde şol säheriň tämizligine tämizlik goşýan zenan maşgalalaryň janly obrazy bar.

Sübs..

Sübs...

*Sübse sesi eşidilýär,
Kagyz böleklefi galgaýar her ýan.
Şähermiň synasyn tämizläp barýar,
Ir bilen oýanan sübseli zenan.*

Bu setirleri okyjylar Annasoltan Kekilowanyň ozalky neşir edilen kitaplarynyň birinde-de okan däldirler. Biz Annasoltanyň ömrüni, döredijiligini öwrendigimizçe, onuň ýazgylaryna çuňnur aralaşdygymyzça, şahyryň täsin eserleriniň üstünden barýarys. Il arasynda «Aýyň görünmeýän tarapy-da bar» diýlişi ýaly, Annasoltan bize heniz öz dolulygyna açylanok. Onuň neşir edilmedik goşgulary, gazet sahypalarında we saralyp giden ýazuw depderlerinde galan şygrylary az-küş däl. «Eýse, bu eserler hemmesimikä?» diýen soraglar hiç mahal meniň ýadymdan çykyp ötägidenok. Kämahallar bolsa, **onuň deň-duş şahyrlarynyň käbir goşgularynda Annasoltanyňka örän menzeş setirleri görenimde ýüregim jigläp gidýär.** Şonda men «Bu tötänlikdir-le» diýip, öz-özümü köşeşdirmäge çalyşýaryn. Aşgabat. Eziz şäher. Onuň ajaýyp bahar günleriniň biri. Gök baglygyň içinde bir gyzyň ýalňyz özi otyr. Göreçler bir nokada dikilipdir. Onuň kalbyndaky joşgunyň ölçegi ýok. Şeýle ýyly mähriň gözbaşy nämedekä? Sen öz dogduk mekanyňy nähili söýmejek? Gyzyň elindäki ak kagyzlarda ilkinji setirler peýda bolýar:

*Aşgabadym meniň dogduk şäherim,
Seniň köçeleriň bagtdan doly.*

Mähre, söýgä ýugrulan bu şygryň ine-de, iň soňky setirleri:

*Aç gujagňy sowgat goýup gideýin,
Kalbymdaky erkin aýdymlarymy.*

Bu setirler Annasoltan Kekilowanyň galamyna degişli. Şunuň ýaly setirleri dünýä inderen, öz aýdymlaryny eziz Aşgabada sowgat eden Annasoltanyň şeýle pursatdaky keşbini biz bu gün diňe hyýalymyzda görüp bilýäris.

Gündogaryň gadymy taryhynda ýaşan bir akylgaryň şeýle pähimi bar: «*Ynsan, sen tebigatyň çeşme suwundan içip sagat bolýarsyň. Arassa howasyndan dem alyp ömrüňi uzaldýarsyň. Seniň ömrüň tebigata bagly. Tebigatyň özüňe eçilen sahatyny gaýtaryp ber. Ony ýaralama... Ynsan, senem tebigatyň bir önümesiň. Ony sanjan bir garyş tygyň iki garyş bolup seniň gursagyňa çümer*».

Hawa, adamam tebigatyň bir önümi, biz ýoldaşymyzy ynjdyp, köp zatdan bihabar ýaşaýarys. Kalbymyzda birehimlik, gahar-gazap bar. Şeýdibem biz öz ömrümüzizi kemýäris. Kast eden pes bolar. Käteler aramyzda ýok adamyň hem gybatyny etmäge çalyşýanlar ýek-tük tapylýar...

Şahyr «maksatsyz şemaly» görýär. Onuň öňüne salyp sürüp ýören bulutlaryny, «salgym perdäni» synlaýar. Onuň nazarynda Zemin bilen Asmanyň aralygyndaky ähli zat göz ýeterlikli. Şeýdibem Annasoltan adaty pursatdan şahyrana pursady döredýär.

*Eý maksatsyz şemal,
Maksatsyz şemal,
Sürüp ýören bulutlaňda ýok mekan.
Gizlenerin,
Salgym perdäň astynda,
Bu äpet zemini doguran asman!*

Türkmenistanyň halk şahyry, köpleriň halypasy Kerim Gurbanpesow 1967-nji ýylda şeýle setirleri ýazypdyr: «*Edebiýata öz sözünü aýtmak üçin ýürek bilen topulýan yaş zehinleriň hatary barha artýar. Heniz Ýazyjykar soýuzynyň bileti bolmasa-da, edebiyat orkestrine mynasyp owazynu goşýan Annasoltan Kekilowa... ýaly uly ukyply edebiyatçylarymyz öz çeperçilik ussatlygyny barha kämilleşdirmek ýoly bilen*

baryarlar».

Kerim halypa örän mamla. «Kämillik ýply bilen ýörän» Annasoltan Kekilowa biziň edebiýatymyzda ençeme kämil eserlerini galdyrды... Mümkün, şahyryň eserleri hakda dogruçyl sözlerini aýdyp bilen edebiýatçylary biz indi diňe geçmişden gözlemeli bolmarys. Olar şu günlerem bardyr, ertirem tapylar. Çünki dünýäniň aladalaryny öz gerdelerinde göterip ýören ýagşy adamlaryň şu jahanda az däl digine meniň tüýs ýürekden ynanasym gelýär.

Mämmetgurban MÄMMETGURBANOW.

«Nesil» gazetini, 30.04.1994 ý. Edebiýaty öwreniş